

Bønderne sagde nej til mere jord i Sønder Lem Vig

Det store projekt for inddigning af hele Sønder Lem Vig lå færdigtegnet på Hedeselskabets bord i 1944.

Bønderne havde bestilt projektet, da landvindingsloven i 1940 åbnede mulighed for totredjedele statstilskud til at tørlægge og kultivere de 880 hektar vådområder rundt om vigen og ned til Geddal Strandenge. Nu skulle det så være.

Men da det kom til stykket, sagde flertallet af de 250 lodsejere nej.

Umiddelbart kunne prisen godt virke skræmmende med to mio. kr.

i budgetoverslag (38,7 mio. kr. i 2009-værdi), men på den anden side ville det kun blive 2273 kr. pr. hektar (44.000 kr. i 2009-værdi). Når man tager i betragtning, at staten ville betale de totredjedele, kan det næppe siges at have været dyrt.

Prisen var da heller ikke årsagen til, at bønderne sagde nej til deres eget projekt

Problemet var, at der pludselig opstod tvivl, om de sure enge overhovedet ville kunne dyrkes rentabelt, selvom de ikke længere blev over-

svømmet fra vigen. Jo nærmere man kom mod selve vigen, desto mere sand var der i jordbunden, og det var efterhånden gået op for flertallet af lodsejerne.

Eller som et medlem af digelagets bestyrelse udtalte 9. august 1944 til Skive Venstreblad:

»Vi føler os så underlig fjale. Det er så fløvt, at projektet er stemt så stærkt ned, men de, der var mest oppe for sagen, er jo også sprunget fra nu. Det er såmænd ikke, fordi vi tror, selve arbejdet er for dyrt, men mere fordi vi ikke synes, jorden er det værd«.

Sønder Lem Vig med Geddal strandenge

Dæmningsprojekt fra 1876-77, der afsnørede lavvandet vig fra Venø Bugt, 15 kilometer vest for Skive. Kongelig bevilling til fuldstændig udtørring i 1919, men aldrig realiseret. Vigen ligger i dag som højt-klassificeret naturområde med ca. 1000 hektar strandenge, rørskov og lavvandede søer.

Geddal strandenge udgør den sydvestligste del af området og var kendt som »Lillefjorden« tilbage i 1700-tallet. Blev inddiget i 1880'erne med lavt sommerdige ud mod Venø Bugt, men forsynet i 1958 med forstærket dæmning og kunstig afvanding ved pumpestation.

Flere dæmningsbrud og stigende dyrkningsusikkerhed banede vejen for naturgenopretning i 1992. Ejers i dag af staten. Natura 2000-område med EU-Habitatområde nr. 32.

Kortene er fra 1795, 1881 og 1984.

Skive kommune (Sønder Lem Vig), Holstebro kommune (Geddal Strandenge).

Koordinater: 6268684, 486745 (Sønder Lem Vig); 6266625, 484876 (Geddal Strandenge).

Egnens to herregårde, Hostrup og Bustrup, havde begge interesser i Sønder Lem Vig, og har nok båret en stor del af finansieringen. Proprietær C.C. von Bracht på Hostrup hovedgård (billedet) blev første formand for digelaget, der opførte dæmningen i 1876-77. Også i dag spiller Hostrup Hovedgård en væsentlig rolle i pleje og formidling af vigens natur. Billedet er fra september 2005.

Den første inddæmning

Det var et projekt, der havde været undervejs i flere generationer, så der var al mulig grund til at føle sig utilpas.

Tilbage i 1876-77 havde lodsejerne i fællesskab opført den første dæmning ud mod Venø Bugt. Dels afsnørede den vigen og åbnede en populær genvej for færdslen nord-syd, dels gav den beskyttelse mod fjordvandets oversvømmelser ved højvande i Limfjorden. Hidtil var man kommet til og fra Vestsalling til fods eller via robåd over vadestedet ved Fælen.

Der var tale om at bygge en 1500 meter lang jordvold af grus og sand i

2,8 meters højde og beklæde den med græstørv. Materialerne blev hentet fortrinsvis fra sydsiden af vigen, hvor der stadig ligger større vandhuller, som minder om opgravningen.

Ifølge den lokale overlevering deltog flere bønder selv med skovl og trillebør til en dagløn på 67 øre.

Midt i dæmningen blev der anbragt en simpel sluse, der skulle opereres manuelt. Et medlem af digebestyrelsen fik til opgave at åbne og lukke sluseportene, alt efter vandstandsforholdene. Først nogle årtier senere fik man installeret en lavvandssluse med selvlukkende klapper af træ, som virkede automatisk, når højvandet forsøgte at trænge ind i vigen.

Angiveligt kostede hele anlægget 56.000 kr., hvilket så nogenlunde har modsvaret 6,5 mio. kr. i nutidsmønt. Tilskud var der ikke noget af dengang, men man mener dog, at staten garanterede for det nødvendige lån.

Egnens to herregårde, Hostrup og Bustrup, havde begge interesser i Sønder Lem Vig, og har nok båret en stor del af finansieringen. Proprietær C.C. von Bracht på Hostrup Hovedgård blev første formand for digelaget, og J.D. Adeler på Bustrup Hovedgård inspicerede dagligt byggeriet, men mest ivrig var efter si-

gende proprietær Hansen fra Nygård i Ejsing.

Kongen sagde ja

Dæmningen ud mod Venø Bugt gav nogenlunde kontrol med oversvømmelserne fra den ureglerlige Limfjord, så høhøsten ikke længere sejlede væk i oversvømmelser.

Da der atter kom penge i landbruget under Første Verdenskrig, hvor alle fødevarer kunne sælges til gode priser, besluttede bønderne at tage det helt store skridt: Sønder Lem Vig skulle tørlægges.

Hedeselskabet blev sat på opgaven og havde et projekt klar i 1916. Der blev indsendt en ansøgning til staten, og i juli 1919 modtog digelaget kongelig bevilling til at »udtørre samt erhverve ejendomsret over Sønder Lem Vig«.

Med til bevillingen hørte der skattefrihed i de første 20 år, dog under den forudsætning at projektet blev gennemført på de angivne betingelser og efter den godkendte plan.

Men så blev det alligevel ikke til noget.

Hvad der umiddelbart blokerede for projektet, vides ikke, men fra slutningen af 1920'erne var det mangel på kapital, der gjorde det umuligt. Konjunkturerne var elendige og indtjeningen helt i bund op gennem 1930'erne. Bønderne havde nok at gøre med at holde fallitten fra gården. Der var intet overskud til at finansiere vidtløftige landvindingsprojekter.

Den 20-årige koncession på tørlægning af vigen udløb i 1939, uden at bønderne havde fået gjort noget ved sagen. Efter ansøgning »behagende« det dog Hans Majestæt Kong Christian X at »bifalde«, at fristen blev forlænget med nye 20 år frem til juli 1959.

Men så kom den tyske besættelse, og den satte skub i landvindingssagen.

Allerede i november 1940 vedtog Rigsdagen den generøse landvindingslov, der rummede mulighed for tilskud på helt op til 66 procent af samtlige udgifter, når man indvandt nyt land.

Langs stranden ud til Venø Bugt lå der en stribe gamle fiskerhytter, som var under ombygning til uautoriserede sommerhuse, da staten overtog Geddal Strandenge. I dag er hytterne fjernet. Billedet er fra 1979 og viser hytteområdet, der lå stik vest for den nuværende parkeringsplads. Foto: Flemming Alrune.

I januar 1941 ansøgte bestyrelsen for digelaget om en økonomisk garanti for projekteringsudgifter på 5000 kr. (103.100 kr. i 2009-værdi). Man fik tilsagn om det halve og var tilfreds med det.

Sønder Lem Vig kom på dagsordenen fra første færd som journalnummer 89 ud af de i alt 2300 sager, som Statens Landvindingsudvalg behandlede i de efterfølgende årtier.

Fugle og fisk stod i vejen

Projektet kom dog ikke fra start uden mislyde.

Da forslaget blev kendt i det tidlige forår 1941, udløste det skarpe protester fra de naturinteresserede. I en fælles henvendelse, dateret 17. april 1941, til Statens Landvindingsudvalg fra Jagtrådet, Naturfredningsrådet og Reservatrådet lød der en indtrængende appel:

»I anledning af forslaget om udtørring af Sønder Lem Vig tillader vi os at anføre, at der yngler et betydeligt antal ande- og vadefugle på arealet, at der i træktiden opholder sig et meget stort antal af de samme fuglearter på arealet, især ved storm på Limfjorden, og at der drives betydelig jagt.

Vi tillader os derfor indtrængende at henstille, at vandstanden ikke sænkes.«

Underskrevet af de tre råds formænd.

Denne protest blev blot arkiveret, hvorimod spørgsmålet om fiskeriinteresserne voldte noget større besvær.

For det første skulle der tages stilling til, om vigen hørte under søterritoriet eller skulle betegnes som et ferskvandsområde. Hvis det første var tilfældet, ville vigen være at regne som statens ejendom, men da lodsejerne stadig havde den kongelige bevilling til udtørring, var sagen sådan set i orden – bortset fra, at lodsejerne egentlig var mere stemt for at inddige vigen hele vejen rundt og derefter udtørre engene ved at pumpe vandet ud i vigen.

Ifølge formanden for digelaget var man godt klar over, at bunden ude i vigen var det rene sand og uegnet til dyrkning. Desuden havde man også en ikke uvæsentlig indtægt ved rørsæk samt godt fiskeri og jagt.

I slutningen af 1960'erne begyndte et par lokale familier at campere med campingvogn ved Geddal strand. »Costa del Geddal« kaldte de fristedet – og tilbragte mange timer dernede. Det var egnens bedste badested, fordi der var dybt vand helt inde under kysten. De landmænd, der ejede jorden, gav lov til at være der, og forbud var der ikke så mange af dengang. Til toiletbesøg gravede man et hul i jorden og dækkede det til igen, mens man havde sit drikkevand med i dunke hjemmefra. Billedet er fra 1973 og viser Kaja og Erling Pedersens campingudstyr. Foto: Erling Pedersen, Ejning.

På den anden side hæftede der sig også en »kalamitet« til spørgsmålet om søterritorium eller ferskvand.

I tidens løb havde digelaget frasolgt 25 mindre engparceller rundt om vigen, og disse lodsejere ville kunne blokere et udtørringsprojekt. Ud for hver engparcel havde lodsejeren fiskeretten til midtstrøms, hvis vigen var at betegne som en ferskvandssø, så de nye ejere kunne man ikke bare negligere.

Sagen blev indbragt for Fiskeridirektoratet, som i maj 1941 skar igen. Med henvisning til en tidligere sag, der havde været for højesteret i 1924, og uanset dæmning og sluser og brakvand, fastslog direktoratet, at Sønder Lem Vig var at betragte og administrere som en del af søterritoriet.

Nej til bøndernes eget projekt

Året efter rykkede Fiskeridirektoratet for at høre nyt om sagen.

Om det var denne henvendelse, der atter satte gang i sagen, eller der blot var tale om et tilfældigt sammentræf, kan ikke afgøres, men det fremgår af et notat hos Statens Landvindingsudvalg, dateret 29. april 1942, at Hedeselskabets kulturtekniske afdeling i

Viborg var blevet bedt om at udarbejde et projekt, og at »afdelingens forundersøgelser vil blive påbegyndt om ca. 8 dage«.

Mere sandsynligt er det, at de stærkt overbebyrdede ingeniører hos Hedeselskabet, der ikke tidligere havde haft ordrebøgerne så fulde som i besættelsens første år, simpelthen havde skudt projektet til side, indtil der blev rykket. Nu måtte man så tage fat på projekteringen.

Arealerne omkring vigen blev inddelt i fem områder, fra Geddal i vest og vigen rundt. Hvert område skulle inddiges og en pumpestation opføres, der skulle pumpe vandet ud fra talrige kanaler rundt om og på tværs af engarealerne. Hensigten var at gøre de enge, der kun kunne anvendes til høslæt og græsning, egnede til kornavl.

Den samlede pris ville være godt to mio. kr. (38,7 mio. kr. i 2009-værdi), hvoraf staten var parat med de to tredjedele som direkte støtte og resten som et fordelagtigt lån over 20 år.

Sidst på sommeren 1944 ankom ingeniørerne Skovgaard og Venov fra Hedeselskabet i Viborg for at fremlægge projektet for egnens landmænd.

I 25 år levede man nogenlunde i fred bag dæmningerne mod Limfjorden, men nytårsdag 1981 kom det første stormvejr, der ikke varslede godt for Geddal-området. Man slap med mindre skader på diger og høfder, men 23. november samme år indtraf katastrofen. Den værste storm i mands minde blæste op, mens vandstanden i fjorden steg til hidtil usete højder. Geddal-dæmningen, der var anlagt med en krone i to meter over daglig vande, kunne slet ikke ses, da vandstanden var på sit højeste; 50 meter forsvandt fuldstændigt. Bølgerne slog også ind over Sdr. Lem Vig-dæmningen, men den holdt stand. Mellem 1976 og 1990 brød fjorden gennem diget fire gange. Det kostede dyrt, hver gang Limfjordens vandmasser væltede ind over den svage Geddal-dæmning, og hver gang måtte bønderne selv betale. Eneste lyspunkt var den gode jagt, der fulgte efter. Når markerne blev oversvømmet, strømmede det straks til med ænder og vadefugle i tusindvis. Billedserien viser digeødelæggelser efter stormen i november 1981. Fotos: Casper Jacobsen, udlånt af Vinderup Egnshistoriske Arkiv.

Geddal-området var det første, der blev præsenteret, dernæst fulgte området fra Smalle Å til Trævel Å, og så arealerne mellem Vellum Å, Trævel Å og Bustrup Å, men allerede da stod det klart, hvor stemningen bar hen.

For samtlige områder blev projektet nedstemt.

Lodsejerne troede ikke på, at jordkvaliteten ville kunne bære den store udgift. Allerede 9. august måtte Skive Venstreblad bringe en større artikel

med overskriften: »Projektet til afvanding af arealerne omkring Sdr. Lem Vig klart nedstemt«.

Hele efteråret og vinteren tyggede man på den besked, men man ændrede ikke mening. Digelaget skrev 15. marts 1945 til Statens Landvindingsudvalg, at man ikke ønskede Hedeselskabets detailprojekt gennemført. Derfor anmodede man om, at garantibeløbet på 2500 kr. blev udbetalt.

I 1947 blev der foretaget forskellige moderniseringer ude på dæmningen. Man vedtog at støbe en betonbro og betonsluse, som fik sluseporte i egetræ. Slusen ville regulere vandstanden automatisk inde i vigen. Prisen blev opgjort til 39.075 kr. (714.100 kr. i 2009-værdi). Byggeriet stod færdigt i 1948.

Den store løsning

Fuld enighed havde der nu ikke været om at sige nej til det store udtøringsprojekt, men der skulle skiftes ud i bestyrelsen for digelaget, før visionerne om at dyrke korn og roer i de vandlidende enge omkring vigen atter kom på dagsordenen. Imidlertid tog det blot ti år, før alle betænkeligheder atter var glemt.

Nu var tiden igen inde for den store plan.

Spillet i kulissen kender vi ikke, men selvfølgelig har der været talsmænd – »ildsjæle« ville vi vel kalde dem i dag – der har arbejdet intenst på at fremme sagen. At Hedeselskabet har støttet dem, kan der næppe herske tvivl om, da projektet jo »tilhørte« selskabet og ville betyde en ganske pæn indtjening.

På den anden side var Hedeselskabet og dets direktør Niels Basse i slutningen af 1940'erne stærkt optaget af at »søsætte« den store landvindingsplan, der skulle afløse »hedesagen« som økonomisk dynamo for selskabets virksomhed. En total tørlægning af Venø Bugt var tænkt som det pilotprojekt, der skulle demonstrere de storslåede visioner om et større Danmark.

Og en tørlægning af netop Venø

Langs dæmningen ud mod Venø Bugt ligger der tørre strandoverdrev med klynger af hunderoser og små pletter hedelyng. Bag dæmningen løber asfaltejen, som bilerne raser af sted på. Der er tale om en populær genvej for lokaltrafikken. Billedet er taget 7. september 2010 fra syd og op mod pumpestationen.

Bugt ville levere en »gratis« løsning for de vandlidende arealer omkring Sønder Lem Vig.

Venø Bugt-projektet blev lagt frem i januar 1953, hvorefter Hedeselskabet også offentliggjorde sin landsdækkende inddæmningsplan med 89 konkrete forslag. Så længe der var politisk interesse for at vælge denne »store løsning«, måtte de mindre, individuelle projekter vente.

Men ikke i al evighed. Og to år senere var tålmodigheden opbrugt.

Ål som plukfisk

Digelaget for Sønder Lem Vig skrev 21. september 1955 til Statens Landvindingsudvalg og anmodede om statsstøtte til regulering af vandstanden i vigen. Dette »andragende« var bilagt et forslag fra Hedeselskabets kulturtekniske afdeling, der omfattede et areal på ca. 750 hektar med et prisoverslag på 360.000 kr. (4,8 mio. kr. i 2009-værdi). Største post

var opførelsen af en regulær pumpestation ved slusen.

Det var jo en helt anderledes spiselig pris end 10 år tidligere. Til gengæld ville staten kun give 50 pct. i direkte støtte.

Først var der dog lidt bøvl med fiskeriet, der skulle klares.

Fiskeriministeriets mand i Statens Landvindingsudvalg, dr.phil. Åge Vedel Tåning, havde gjort opmærksom på problemerne med de vandrende ål, der skulle gennem de påtænkte pumper ved slusen. Vedel Tåning, der var direktør for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser i Charlottenlund, anbefalede, at man satte en rist ned foran vandindtaget til pumperne, så ål og andre fisk ikke ville blive suget ind i pumperne og hakket til plukfisk.

Det kunne der ikke blive tale om. En sådan rist ville udgøre »en alvorlig ulempe for driften af pumpeanlægget«, mente Hedeselskabets direktør Niels Basse.

På vegne af det jyske underudvalg

af Statens Landvindingsudvalg, hvor han var formand, afviste Basse forslaget som unødvendigt, da »ålene jo normalt vil have frit udtræk gennem slusen, idet pumpen kun vil være i funktion, når vandstanden i Limfjorden er højere end 0,20 meter, og at ål, der alligevel passerer pumpen, formentlig kun undtagelsesvis vil blive kvæstede, idet der vil blive tale om store og langsomt gående pumper«.

Vedel Tåning var ikke enig.

Fiskeribiologens erfaringer sagde noget andet, og i øvrigt henviste han til ferskvandsfiskerilovgivningens påbud om afgitring ved vandindtag til dambrug, ved turbiner og ved op-pumpning af vand til industribrug. Han insisterede på nødvendigheden af et gitter og fandt det »ikke forsvarligt at gå med til større tremmeafstand end to centimeter«.

Men det kunne han godt glemme. Han fik hverken det ene eller det andet.

Hedeselskabets direktør fastslog, at »det projekterede pumpeanlæg kun gan-

Ikke kun de saltpåvirkede græsenge ud for Geddal kræver konstant pleje, hvis de skal fastholdes som kulturrenge med stor ornitologisk værdi. Også de tørre strandenge og overdrev på ydersiden af dæmningen og oppe omkring udløbet fra Sønder Lem Vig vil gro til i hunderoser og pilekrat, hvis kreaturerne ikke kan skaffes. Billedet af udløbet med sortbrogede kvier er fra september 2005.

ske undtagelsesvis vil komme i funktion i månederne august og september, og derfor formentlig også kun i ganske ringe omfang kan genere ålenes udvandring i fjorden».

Så derfor – nej til riste.

Sådan blev det. Hedeselskabets direktør vejede tungere end sagkundskaben i Fiskeriministeriet.

Derimod slap man helt for bøvl

med naturfredningsfolkene i denne omgang. I oktober 1957 meddelte Danmarks Naturfredningsforening ganske kortfattet, at man »intet har at erindre mod projektets gennemførelse«. Glemte var de mange ynglende ænder og vadefugle samt træktidens hærskaarer af gæstende fuglearter, især ved storm fra Limfjorden.

I 1960 stod det nybyggede pumpehus færdigt med et par kraftige elektriske pumper fra Myhrwold og Rasmussen i København. Vandstanden i Vigen kunne nu reguleres automatisk ved udpumpning af vand, så de omliggende enge kunne holdes tørre. Pumpekapaciteten var dog så stor, at vigen reelt kunne tørlægges uden større besvær, hvis lodsejerne skulle ændre signaler og beslutte sig for at opdyrke jorden. Det skete dog aldrig. Billedet er fra september 2010.

Hartkorn og ikke hoveder

I juni 1958 var projektet klar til at sætte i gang. To år var der beregnet til gennemførelsen.

Ved digelagets generalforsamling først på året havde 38 lodsejere stemt for, mens 54 lodsejere var imod. Til trods for denne markante forskel blev det alligevel et ja.

Det skyldtes, at de 38 ja-sigere stod for i alt 302 bidragsparter, mens de 54 nej-sigere kun kunne mønstre 275 bidragsparter. Ved denne form for afstemning var det altså ikke hoveder, men hartkorn man opgjorde tilslutningen efter.

I landbrugsministeriet gjorde landvindingsudvalgets sekretær et notat på sagen, der lød: »Bemærk: Tilslutningen er ikke særlig stærk».

Landbrugsministeriet godkendte arbejdet som berettiget til tilskud, men måtte foreløbig parkere det på den såkaldte »beredskabsliste«, mens man afventede arbejdsministeriets tilladelse til at gå i gang. Da der var tale om en statstøttelov, der havde som sit hovedformål at bekæmpe arbejdsløshed, var det ledighedsprocenten, der afgjorde projekternes skæbne.

Bønderne kom dog ikke til at vente særlig længe.

Arbejdsløshedstallene i Nordjylland var stadig rekordhøje i 1958, så allerede sidst i august kom der grønt lys fra Arbejdsministeren. Det var på mange måder heldigt, fordi året efter styrtdykkede ledigheden fra 16-18 pct. til noget nær fuld beskæftigelse i 1965, hvor landvindingsloven reelt blev afskaffet.

Allerede i april 1959 indførte Arbejdsministeriet stop for alle landvindingsarbejder i perioden 15. maj til 15. september, for at frigøre den nødvendige arbejdskraft til brug i landbruget. Så brat forandrede situationen sig fra det ene år til det næste. Pumpestationen ved Sønder Lem Vig blev et af de allersidste statsstøttede projekter, Statens Landvindingsudvalg nåede at sætte i gang.

Selve projektet forløb planmæssigt. Ved udgangen af 1960 stod pumpehuset færdigt.

Det viste sig, at arbejdet var ble-

Arealerne syd og øst om Sønder Lem Vig er fortsat i omdrift, enten som kornmarker eller græsenge, men der er problemer med den høje grundvandsstand, der bl.a. giver gode livsvilkår for tagrør i alle grøfter. Derimod er rigkærene nord og øst for vigen ved at forsvinde på grund af manglende naturpleje. Landboforeningen beklager, at det ikke er lykkedes at få igangsat den nødvendige græsning eller høslæt, men man mener, at der er for ringe økonomi i en sådan indsats. Billedet er fra september 2010.

vet noget billigere end budgetteret. I stedet for det bevilgede beløb på 360.000 kr. kunne regnskabet i 1961 afsluttes med en saldo på 326.784,45 kr. (3,7 mio. kr. i 2009-værdi). Besparelsen var på 33.000 kr. og skyldtes først og fremmest, at de nye elektriske pumper fra Myhrwold & Rasmussen i København var blevet hele 57.000 kr. billigere end beregnet.

Driften af pumpestationen skulle fremover finansieres ved høst af tagrør samt indtægten fra jagt og fiskeri.

På et tidspunkt blev der gjort forsøg med udsætning af regnbueørreder i vigen, og i årene 1986-88 blev der udsat helt med årligt 10.-25.000 stykker i en længde på 3-4 centimeter. I 1987 blev der tillige udsat 500 store helt på 12-20 centimeter, som indgik i et mærkningsforsøg.

Senere undersøgelser synes at vise, at disse udsætninger slog fejl. Det lykkedes ikke at etablere levedygtige bestande.

Efter 10 år var alle med

Sideløbende med det store Sønder Lem Vig projekt for 750 hektar blev der gennemført et mindre særskilt projekt for Geddal Strandenge. Her forhøjede man det eksisterende sommerdige, gravede afvandingskanaler og installerede en pumpe. Derefter kunne de gamle strandenge pløjes op og kultiveres.

Helt tilbage i foråret 1946 var sagen blevet indsendt til Statens Landvindingsudvalg med ansøgning om støtte.

Ifølge beskrivelsen fra dengang var der tale om »stærkt vandlidende strandenge, som kun ligger 20-40 centimeter over D.V.« (daglig vande i fjorden). Man forestillede sig et afvandingsprojekt, der skulle gøre engene dyrkbare gennem »gravning af en afvandingskanal og en landkanal, reparation af et stranddige mod Limfjorden og bygning af et dige langs landkanalen samt udpumpning af afløbsvandet i den sydvestlige del af Sønder Lem Vig«.

Geddal-projektet blev indsendt, efter at bønderne havde nedstemt det store Sønder Lem Vig-projekt to år tidligere. Måske har lodsejerne omkring Geddal været mere positive end de øvrige, eller også har strandengene været bedre jord end sandmarkerne op til vigen, men vi kender ikke hele sammenhængen.

Dog fremgår det af et mødereferat fra det jyske underudvalg i 1946, at kun to af områdets ni lodsejere havde udtalt sig til fordel for projektets gennemførelse, men de to ejede under halvdelen af jorden. I udvalget var man derfor betænkelig ved at indstille projektet til støtte, med mindre de interesserede lodsejere kunne skaffe større tilslutning til planen.

Det kunne de åbenbart ikke før ti år senere.

Projektet var stort set det samme, men i 1956 var opbakningen helt anderledes positiv. 47 hektar strandenge ville blive sikret mod oversvømmelse.

I nedbørsrige sensommer går høsten i vasken på de våde lavbundslande omkring Sønder Lem Vig, fordi der ikke kan køres med nutidens tunge maskineri. Her er det en bygmark, hvor det udstøvede korn er begyndt at spire i september 2010.

ser og kultiveret for en samlet overslagspris på 105.000 kr. (1,3 mio. kr. i 2009-værdi), hvoraf man forestillede sig staten betale de 60 pct. Hele arbejdet kunne klares på et år.

Allerede i marts 1956 var projektet godkendt og optaget på beredskabslisten, og først på sommeren blev det sat i gang af Arbejdsministeriet. Samme efterår kom der seks hektar til, da der meldte sig yderligere to lodsejere. I foråret 1957 ville ejerne af de englodder, der lå mellem Sønder Lem Vig og

det østlige dige, også være med. De ville gerne have kultiveret 39 hektar.

Hedeselskabet reviderede budgettet, så det omfattede 92 hektar. Det samlede budgetoverslag kom derved op på 123.000 kr. (1,53 mio. kr. i 2009-værdi).

Projektet blev færdigt til tiden, og budgettet holdt. Den samlede udgift landede på 122.638, 84 kr.

Derimod viste selve dæmningen sig ikke at være langtidsholdbar.

Stormskader og saltvand

Allerede i februar 1962 gik det galt.

En stormskade på fjorddiget, der indtrådte 16. -17. februar, krævede reparationsarbejder for ca. 10.000 kr. (106.380 kr. i 2009-værdi), som landvindingslaget straks ansøgte om statsstøtte til. Det jyske underudvalg indstillede, at Statens Landvindingsudvalg skulle betale 50 pct. af beløbet, men det blev et afslag. Ikke en krone fik bønderne til at udbedre skaderne.

Mellem 1976 og 1990 brød fjorden gennem diget fire gange, værst i 1981, hvor 50 meter af dæmningen helt forsvandt. De kultiverede marker blev oversvømmet med saltvand og kunne ikke dyrkes den følgende sommer på grund af saltet. Igen i vinteren 1990 skete der større skader, som kun midlertidigt blev udbedret med halmballer og murbrokker.

Undervejs i 1985 dukkede der plud-

selig en investor op, der tilbød at købe hele arealet. Han skulle bruge det til en vindmøllepark, og var villig til at overtage alle forpligtelser, der hørte under pumpelaget. Det lød næsten for godt til at være sandt, og det viste det sig også at være. Den såkaldte investor forsvandt lige så pludseligt, som han var kommet.

Det kostede dyrt, hver gang naturen slog til og sendte Limfjorden vandmasser ind over den svage dæmning. Og hver gang måtte bønderne selv betale. Eneste lyspunkt var den gode jagt. Når markerne blev oversvømmet, strømmede det straks til med ænder og vadefugle i tusindvis. Det gav inspiration til at genskabe de gamle strandenge.

Så kom det afgørende øjeblik, 28. februar 1990, hvor der igen hærgede et kraftigt stormvejr, som resulterede i oversvømmelser af hele arealet.

Nu havde lodsejerne fået nok.

Der blev rettet henvendelse til amt og kommune om hjælp til at søge statslige midler, så lodsejerne kunne komme af med arealerne. Efter en del forudgående møder med amt og kommune, blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling i Ejssing forsamlingshus 27. februar 1991. På mødet blev lodsejerne enige om, at det skulle være slut med Geddal pumpe-lag. Det var simpelthen for dyrt med de tilbagevendende reparationer.

Efter en henvendelse fra det daværende Ringkøbing Amt formulerede Skov- og Naturstyrelsen et naturgenopretningsprojekt for Geddal Strandenge. Det blev positivt modtaget. Jordfordelingen gik i gang i 1991 med i alt 12 deltagere, der ejede 167 hektar, som skulle byttes ud. Og det blev de.

I 1992 indstillede man dyrkningen, pumpen blev pillet ned og pumpelaget ophævet. Skov- og Naturstyrelsen overtog ejerskabet af 140 hektar, der atter skulle ligge hen som strandenge, men man bevarede det lave sommerdige. Det skulle sikre, at engene ikke blev oversvømmet i fuglenes yngletid om sommeren, hvorimod arealet fremover fik lov at stå vandfyldt i vinterhalvåret.

For at hindre for kraftig tilgroning

Sammen med jagthunden Maja har Peder Ravn Nautrup (f. 1934) været på utallige jagtture i Sønder Lem Vig, hvor han har færdedes hele sit liv. Peder har om nogen set den negative effekt af vandforureningen og tilgroningen gennem årene. Foto: udlån af Peder Ravn Nautrup.

Den sjældne atlingand er fast ynglefugl i både Sønder Lem Vig og på Geddal Strandenge. Hannen kendes på sit rødbrune hovede med en markant hvid øjenbrynstribe. Generelt har arten været i tilbagegang i det meste af Jylland og på Fyn, mens den har etableret sig omkring Limfjordens vestlige del og på Øerne øst for Fyn. I det meste af Europa er atlinganden også gået tilbage, og det skyldes tørlægning af yngleområderne på grund af landbruget samt risdyrkning på de oversvømmede arealer langs de vestafrikanske floder, hvor arten overvintrer. Navnet »atling« er jysk for efternøler og hentyder til, at jægerne tidligere mente, at netop denne lille and stammede fra det sidste æg i gråandens kuld. Foto: Mogens Hansen.

afgræsses strandengen desuden af kreaturer, hvilket specielt er vigtigt for områdets vadefugle.

Den samlede pris for hele herligheden landede på 3,8 mio. kr. (5,4 mio. kr. i 2009-værdi), og dertil kom

udgifter til P-plads, stier og udsigtspunkter i området.

Vigtigt fuglested i dag

Tidligere tiders herlige natur mangler man dog stadig at få genskabt i og omkring selve Sønder Lem Vig. Og der er meget gået tabt.

Her er en ægte øjenvidneskildring fra midten af forrige århundrede, hvor Peder Ravn Naurup var dreng i Sønder Lem Vig. Den forhenværende gartner, der blev født i 1934 på Sønder Lem Vej i nummer 14, hvor han også bor i dag, har fortalt om sine drengeår til en lokalhistorisk beretning om eggen. Her er et uddrag:

»Den tid, hvor jeg var dreng 1940-1949, færdedes jeg dagligt ved vigen både sommer og vinter. For at begynde ved den dejlige sommertid, så stod vi og fiskede i vand til maven, og vi fangede fisk i snesevis, især skaller. Der var stimer overalt. Når vi løb derud, sprang frøerne i tusindvis om vore bare ben, hvilket blev til en kvækkemusik om foråret. En fantastisk oplevelse.

Når vi ikke fiskede, badede vi i det klare vand, hvor der var sandbund. Dengang var

Skov- og Naturstyrelsen har som ejere af Geddal Strandenge sat betydelige kræfter ind på at pleje området, så det ikke gror til og mister sin attraktive værdi for fuglene. Man har lejet en ombygget rørhøstmaskine til at slå tagrørene om vinteren, og hvert år afgræsses der med kreaturer. Styrelsen lægger imidlertid ikke lægge skjul på, at det er svært at opnå det ønskede græsningstryk, fordi der ikke kan skaffes nok kreaturer lokalt. Billedet er taget mod nordøst, over mod Sdr. Lem Vig-dæmningen og det røde pumpehus. Foto: Jan Bolding.

Klokke-ensian blomstrede et enkelt sted ved en markvej øst for Sønder Lem Vig i 2006. Planten forekommer hist og her i Vest- og Nordjylland og på Læsø, men er sjælden i resten af Jylland. Foto: Albert Steen-Hansen.

der damme inden for rørskovene – næsten hele vejen langs nordsiden. Det skabte et enormt fugleliv af ænder, regnspøver, bekka-siner, viber, hjejler, klirer og mange andre.

Når vinteren kom med frost og is, ja, så kom skøjterne frem, og det var jo pragtfuldt. Så kunne vi komme ud, hvor vi ikke kunne bunde om sommeren. Vi stangede ål, som der var mange af. Vi briglede skrubber i sækkevis. Ja, det er sandt, vi slæbte skrubber i sækkevis på slæder.

Og så det mest spændende: Vi bedøvede gedder med køller.

Med en stor trækølle over nakken løb vi på skøjter langs sivene. Vandet her var så klart, at vi kunne se bunden selv de dybeste steder. Når vi fik øje på en gedde, så fik isen et ordentligt slag, så isen slog revner. Den vendte bugen op.

Der var massevis af gedder, og når vi så afanstrengelserne blev tørstige, ja, så drak vi af hullerne i isen. Det var den gang.»

Fiskeriet er gået meget tilbage siden Peder Nautrups drengear, bl.a. på grund af den voldsomme forurening af både vigen og Venø Bugt.

Også fuglelivet har ændret sig negativt, men Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge rangerer alligevel i dag blandt landets vigtigste fuglesteder, både for ynglefugle og trækgæster. Rørdrum, atlingand, rørhøg og grågås er værd at nævne blandt de ynglende arter, mens tusindtallige flokke af gæs, ænder og vadefugle præger området i træktiderne.

Odderen har været der hele tiden, og flere lokale jægere kan stadig for-

tælle, at de har skudt odder ved vigen, men bestanden har helt sikkert haft glæde af især Geddal Strandenge-projektet. Arten udgør en del af grundlaget for områdets status på Natura 2000-listen over særligt bevaringsværdig natur.

Mens græsset gror

Derimod står det mindre godt til med de rigkær, der også indgår i udpegningsgrundlaget. I 2006 afleverede konsulentfirmaet »Natur & Landbrug Aps« en rapport om de botaniske værdier. Læs her de erfarne botanikeres vurdering:

»Efter besigtigelse af områderne og ud fra den botaniske vurdering, må Natur & Landbrug konkludere, at vældene mod nord har et stort botanisk potentiale....

Arealerne mod øst har ifølge floralister fra Ringkøbing Amt også et stort botanisk potentiale. Desuden er det her brushanen har haft danseplads.

Engene mod syd har et mindre botanisk potentiale sammenlignet med engene mod nord og øst. Dette skyldes, at engene mod syd har været i omdrift i en kortere eller længere årrække, og at de fra naturens side ikke er udstyret med trykvand som mod nord og øst. Dog er randzonen af den umatrikulerede rørskov langs de matrikulerede marker visse steder relativt rig på mindre konkurrence-stærke arter.(...)

På engene (rigkærene) mod nord og øst er det vigtigt at få genoptaget/videreført driften med afgræsning og høslæt. Jo længere tid, der går, inden driften genoptages i vældmoserne, jo sværere bliver det, da græstørvens bæreevne gradvist mindskes ved manglende drift.

Dertil kommer, at vældene forsummer og de lavtvoksende græsningstolerante arter, som tilsammen danner græssål og som fremmes ved drift, erstattes af få højt-voksende arter af græsser og urter, der ikke på samme måde danner græssål. Derfor skal der gøres noget ved hydrologien, for at rigkærene kan opretholdes i gunstig bevaringstilstand, som vi internationalt er forpligtiget til.«

Rådgivningsselskabet Landbo Limfjord, der har hovedkvarter i Skive, bekræftede i december 2010, at det ikke endnu var lykkedes at få igang-

sat den nødvendige græsning eller høslæt. Bønderne mener ikke, de kan få økonomi i denne naturpleje. Derimod var flere af botanikernes konklusioner kommet med i de fremtidige vandplaner, men kun som forslag.

Men – mens græsset gror, dør hørsemor.

Skal rigkærene omkring vigen bevares, nytter det ikke lade tiden gå. Som Natura 2000-lokalitet har myndighederne, dvs. kommunerne, en klar pligt til at sikre den rette drift af engene, så plantelivet ikke bliver kvalt af højt voksende græsser.

Strandengene ved Geddal fungerer derimod udmærket, fordi man her har kontrol med både hydrologien (vandstandsforholdene) og driften (afgræsning), omend man har vanskeligt ved at opnå det ønskede græsningstryk. Der er simpelthen for ringe interesse blandt egnens bønder for at sætte kreaturer ud på græs.

Midler og metoder er kendte – det er blot viljen, der skal bane vejen for at bevare Sønder Lem Vigs rige flora, der mangler.

KILDER

Betænkning angående Dige- og Afvandingsforholdene ved Limfjorden. Afgivet den 25. januar 1934. Ministeriet for Offentlige Arbejder.

Dahl, Aage: Sønderlem Vig – Hostrup og dæmningen. Utrykt manuskript, november 2010. Kopi i forfatterens arkiv.

Ebert, Frode: Oversigt over Inddæmningsmuligheder i Danmark. Notat. Det Danske Hedeselskab. 23. januar 1953. Kopi i forfatterens arkiv.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 7. oktober 2005 og 7. september 2010.

Hald, Anna Bodil & Lisbeth Nielsen: Naturplan for Sønder Lem Vig. Beskrivelse af naturværdier. Natur & Landbrug Aps. Januar 2006.

Hedeselskabets Tidsskrift, nr. 8, 36. årg. 1916.

Matthiesen, Jens Peder & Hans Skotte Møller: Geddal Strandenge – naturgenopretningsprojekt. Vækst 1/93.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 89. Rigsarkivet.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 1070. Rigsarkivet.

www.ejsing-egbjerg.dk/

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Geddal Enge, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 210 fuglearter og racer, som er registreret fra **Geddal Enge**, pr. 14. december 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Lille Lappedykker	(433/4024)	Amerikansk Krikand	(7/7)	Stor Præstekrave	(466/4316)	Sildemåge	(27/47)
Toppet Lap-pedykker	(168/490)	Gråand	(491/115076)	Sibirisk Hjejle	(2/2)	Sildemåge, Britisk	(1/1)
Gråstrubet Lap-pedykker	(8/20)	Spidsand	(470/4008)	Hjejle	(610/319501)	Sølvmåge	(95/2678)
Sorthalset Lap-pedykker	(8/10)	Atlingand	(294/540)	Strandhjejle	(34/165)	Svartbag	(46/135)
Skarv	(204/3628)	Skeand	(691/4003)	Vibe	(618/160591)	Rovterne	(10/10)
Rørdrum	(81/92)	Taffeland	(171/1390)	Islandsk Ryle	(120/306)	Splitterne	(55/380)
Silkehejre	(52/52)	Troldand	(351/2184)	Islandsk Ryle, Vestlig	(1/15)	Fjordterne	(50/171)
Sølvhejre	(6/6)	Bjergand	(31/473)	Sandløber	(2/5)	Havterne	(7/16)
Fiskehejre	(405/3560)	Ederfugl	(1/2)	Dværgryle	(252/1052)	Dværgterne	(51/110)
Sort Stork	(1/1)	Havlit	(5/5)	Temmincksryle	(128/683)	Sortterne	(15/20)
Hvid Stork	(1/2)	Sortand	(2/3)	Krumnæbbet Ryle	(159/551)	Hvidvinget Terne	(1/3)
Skestork	(110/225)	Hvinand	(385/8554)	Almindelig Ryle	(884/32614)	Lomvie	(1/1)
Knopsvane	(659/11986)	Lille Skallesluger	(310/802)	Almindelig Ryle, Engryle	(1/1)	Huldue	(1/3)
Pibesvane	(87/2026)	Toppet Skallesluger	(126/616)	Almindelig Ryle, Nordlig	(1/2)	Ringdue	(25/109)
Sangsvane	(246/4413)	Stor Skallesluger	(68/251)	Kærløber	(21/33)	Tyrkerdue	(2/4)
Sædgås	(1/1)	Hvæpsevåge	(1/1)	Brushane	(715/13756)	Gøg	(40/51)
Sædgås, Taj-gasædgås	(17/19)	Havørn	(8/8)	Enkeltbekkasin	(2/7)	Mosehornugle	(10/12)
Sædgås, Tun-drasædgås	(1/1)	Rørhøg	(610/877)	Dobbeltbekkasin	(481/16557)	Mursejler	(11/26)
Kortnæbbet Gås	(52/1844)	Blå Kærhøg	(222/270)	Skovsneppe	(1/16)	Isfugl	(1/1)
Blisgås	(83/96)	Hedehøg	(1/1)	Stor Kobbersnepe	(53/102)	Hærfugl	(1/1)
Grågås	(812/77457)	Duehøg	(37/37)	Stor Kobber-snepe, Islandsk	(20/30)	Grønspætte	(4/4)
Indisk Gås	(48/51)	Spurvehøg	(143/163)	Lille Kobbersnepe	(61/143)	Stor Flagspætte	(23/26)
Canadagås	(276/1080)	Musvåge	(298/445)	Småspove	(26/84)	Sanglærke	(61/452)
Bramgås	(60/1509)	Fjeldvåge	(74/92)	Storspove	(350/2230)	Bjerglærke	(1/8)
Knortegås	(2/9)	Fiskeørn	(32/36)	Sortklire	(386/1212)	Digesvale	(81/10898)
Knortegås, Lysbuget	(27/53)	Tårnfalk	(129/164)	Rødben	(596/4763)	Landsvale	(122/5076)
Knortegås, Mørkbuget	(27/31)	Dværgfalk	(29/29)	Damklire	(32/32)	Bysvale	(37/286)
Rødhalsed Gås	(8/8)	Lærkefalk	(6/6)	Hvidklire	(622/3512)	Skovpiber	(3/8)
Nilgås	(6/7)	Vandrefalk	(152/155)	Svaleklire	(117/302)	Engpiber	(109/1034)
Rustand	(4/7)	Agerhøne	(11/41)	Tinksmed	(348/2060)	Skærpiber	(2/2)
Gravand	(569/11904)	Vagtel	(5/5)	Mudderklire	(203/501)	Gul Vipstjert	(88/199)
Pibeand	(706/166828)	Fasan	(15/20)	Stenvender	(14/29)	Gul Vipstjert, Almindelig	(8/21)
Amerikansk Pibeand	(30/28)	Vandrikse	(218/348)	Odinshane	(27/28)	Gul Vipstjert, Nordlig	(26/558)
Knarand	(579/2469)	Grønbenet Rørhøne	(69/92)	Almindelig Kjøve	(1/1)	Bjergvipstjert	(2/3)
Krikand	(692/245264)	Blishøne	(364/17670)	Sorthovedet Måge	(3/3)	Hvid Vipstjert	(115/522)
		Trane	(5/12)	Dværgmåge	(62/187)	Hvid Vipstjert, Almindelig	(8/30)
		Strandskade	(211/624)	Hættemåge	(164/22804)	Hvid Vipstjert, Sortrygget	(2/2)
		Stylteløber	(14/52)	Stormmåge	(77/3954)	Gærdesmutte	(42/73)
		Klyde	(381/2174)				
		Lille Præstekrave	(29/51)				

Jernspurv	(41/48)
Rødhals	(6/7)
Bynkefugl	(4/7)
Stenpikker	(19/29)
Ringdrossel	(6/8)
Solsort	(18/36)
Sjagger	(4/114)
Sangdrossel	(27/52)
Misteldrossel	(11/52)
Græshoppesanger	(1/1)
Savisanger	(12/12)
Sivsanger	(19/27)
Kærsanger	(7/7)
Rørsanger	(57/104)
Gulbug	(44/53)

Høgesanger	(1/1)
Gærdesanger	(44/62)
Tornsanger	(55/97)
Havesanger	(43/54)
Munk	(41/61)
Gransanger	(88/150)
Løvsanger	(76/231)
Fuglekonge	(12/28)
Grå Fluesnapper	(1/1)
Skægmejse	(202/1068)
Halemejse	(9/37)
Sumpmejse	(8/9)
Topmejse	(21/26)
Sortmejse	(8/14)
Blåmejse	(21/49)

Musvit	(22/53)
Spætmejse	(1/1)
Rødrygget Tornskade	(1/1)
Skovskade	(14/34)
Husskade	(10/14)
Allike	(12/1286)
Råge	(7/1422)
Sortkrage	(1/1)
Gråkrage	(85/1042)
Ravn	(11/61)
Stær	(156/78843)
Gråspurv	(1/3)
Skovspurv	(5/72)
Bogfinke	(30/221)

Kvækerfinke	(3/6)
Grønirisk	(27/116)
Stillits	(24/135)
Grønsiken	(4/74)
Tornirisk	(35/195)
Bjergirisk	(2/29)
Stor Gråsisken	(2/8)
Lille Korsnæb	(1/12)
Stor Korsnæb	(1/1)
Karmindompap	(3/3)
Dompap	(15/23)
Snespurv	(4/7)
Gulspurv	(62/283)
Rørspurv	(52/155)
Bomlærke	(15/111)

Herunder ses en oversigt over de 18 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Geddal Enge**, pr. 14. december 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Skrubtudse	(1/1)
Strandtudse	(7/121)
Stor Kålsommerfugl	(1/3)
Lille Kålsommerfugl	(1/5)
Citronsommerfugl	(1/1)

Dagpåfugleøje	(1/1)
Admiral	(1/2)
Nældens Takvinge	(1/1)
Græsrandoje	(1/1)
Almindelig Blåfugl	(1/3)

Aftenpåfugleøje	(1/1)
Pindsvin	(1/1)
Hare	(5/9)
Ræv	(15/15)
Grævling	(1/1)

Odder	(3/4)
Rådyr	(6/7)
Flagermus sp.	(1/1)

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Sønder Lem Vig, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 211 fuglearter og racer, som er registreret fra **Sønder Lem Vig**, 14. december 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Rødstrubet Lom	(12/13)
Sortstrubet Lom	(1/1)
Lille Lappedykker	(35/76)
Toppet Lappedykker	(260/6338)
Gråstrubet Lappedykker	(7/10)
Sorthalset Lappedykker	(7/15)
Skarv	(140/2947)
Rørdrum	(297/551)
Silkehejre	(1/1)
Sølvhejre	(10/10)
Fiskehejre	(201/2079)
Knopsvane	(297/6988)
Pibesvane	(66/1089)

Sangsvane	(354/22782)
Sædgås	(11/86)
Sædgås, Tajgasædgås	(4/54)
Sædgås, Tundrasædgås	(1/10)
Kortnæbbet Gås	(53/4221)
Blisgås	(25/436)
Grågås	(400/24590)
Indisk Gås	(53/53)
Canadagås	(286/8183)
Bramgås	(22/89)
Knortegås	(2/103)
Knortegås, Lysbuget	(1/8)

Knortegås, Morkbuget	(2/2)
Rødhalset Gås	(1/1)
Gravand	(96/1462)
Pibeand	(101/10279)
Knarand	(15/20)
Krikand	(101/4975)
Gråand	(223/42203)
Spidsand	(30/333)
Atlingand	(48/80)
Skeand	(87/386)
Taffeland	(116/6572)
Troldand	(158/3294)
Bjergand	(20/168)

Sortand	(1/3)
Hvinand	(248/16013)
Lille Skallesluger	(94/335)
Toppet Skallesluger	(88/2239)
Stor Skallesluger	(138/4265)
Hvæpsevåge	(2/2)
Rød Glente	(2/2)
Havørn	(2/2)
Rørhøg	(302/537)
Blå Kærhøg	(377/580)
Hedehøg	(1/1)
Duehøg	(20/21)
Spurvehøg	(78/91)
Musvåge	(370/1584)

Fjeldvåge	(187/292)
Fiskeørn	(67/87)
Tårnfalk	(219/466)
Aftenfalk	(2/2)
Dværgfalk	(13/13)
Lærkefalk	(4/4)
Vandrefalk	(14/14)
Rødhøne	(1/1)
Agerhøne	(38/234)
Vagtel	(13/18)
Fasan	(43/136)
Vandrikse	(67/160)
Plettet Rørvagtel	(8/19)
Grønbenet Rørhøne	(22/35)
Blishøne	(252/26933)
Trane	(17/43)
Strandskade	(76/434)
Klyde	(31/79)
Stor Præstekrave	(25/155)
Hjejle	(124/33556)
Strandhjejle	(10/29)
Vibe	(298/41188)
Islandsk Ryle	(4/7)
Dværgryle	(5/20)
Temmincksryle	(1/6)
Krumnæbbet Ryle	(1/1)
Almindelig Ryle	(52/3433)
Brushane	(39/268)
Enkeltbekkasin	(4/8)
Dobbeltbekkasin	(162/1770)
Tredækker	(2/3)
Langnæbbet Sneppeklire	(1/1)
Skovsneppe	(1/1)
Stor Kobbersneppe	(2/2)
Lille Kobbersneppe	(3/10)
Småspove	(7/33)
Storspove	(57/655)
Sortklire	(7/19)
Rødben	(123/666)
Rødben, Islandsk	(2/2)
Hvidklire	(46/136)

Svaleklire	(17/41)
Tinksmed	(20/47)
Mudderklire	(31/116)
Stenvender	(1/3)
Dværgmåge	(31/206)
Hættemåge	(70/9508)
Stormmåge	(72/12205)
Sildemåge	(6/7)
Sølvmåge	(60/2873)
Svartbag	(42/191)
Splitterne	(19/198)
Fjordterne	(26/110)
Havterne	(19/72)
Dværgterne	(46/117)
Sortterne	(5/6)
Hvidvinget Terne	(2/6)
Søkonge	(1/1)
Klippedue/Tamdue	(1/4)
Huldue	(1/1)
Ringdue	(51/1320)
Tyrkerdue	(1/14)
Gøg	(63/226)
Slørugle	(2/2)
Kirkeugle	(1/1)
Natugle	(3/3)
Skovhornugle	(7/7)
Mosehornugle	(17/26)
Natravn	(2/4)
Mursejler	(17/117)
Isfugl	(25/27)
Hærfugl	(2/2)
Grønspætte	(3/4)
Stor Flagspætte	(5/6)
Hedelærke	(1/1)
Sanglærke	(89/3418)
Digesvale	(45/3032)
Landsvale	(65/20088)
Bysvale	(46/730)
Markpiber	(1/1)
Skovpiber	(3/6)
Engpiber	(106/1286)

Gul Vipstjert	(57/234)
Gul Vipstjert, Almindelig	(1/1)
Gul Vipstjert, Nordlig	(4/51)
Bjergvipstjert	(1/1)
Hvid Vipstjert	(35/132)
Hvid Vipstjert, Almindelig	(1/45)
Silkehale	(1/10)
Vandstær	(1/1)
Gærdesmutte	(21/43)
Jernspurv	(6/6)
Rødhals	(3/4)
Nattergal	(5/5)
Rødstjert	(1/1)
Bynkefugl	(71/291)
Sortstrubet Bynkefugl	(7/8)
Stenpikker	(25/40)
Ringdrossel	(2/2)
Solsort	(14/66)
Sjagger	(22/1118)
Sangdrossel	(7/18)
Vindrossel	(13/231)
Misteldrossel	(9/17)
Græshoppesanger	(40/65)
Savisanger	(14/13)
Sivsanger	(66/394)
Kærsanger	(19/35)
Rørsanger	(46/384)
Gulbug	(2/3)
Gærdesanger	(10/19)
Tornsanger	(22/112)
Havesanger	(6/7)
Munk	(7/11)
Skovsanger	(1/1)
Gransanger	(13/30)
Løvsanger	(16/53)
Fuglekonge	(4/11)
Rødtoppet Fuglekonge	(1/1)
Grå Fluesnapper	(2/2)

Broget Fluesnapper	(4/4)
Skægmejse	(245/1643)
Halemejse	(1/2)
Sumpmejse	(6/12)
Topmejse	(1/1)
Sortmejse	(2/2)
Blåmejse	(27/154)
Musvit	(15/80)
Spætmejse	(1/1)
Pungmejse	(1/0)
Rødrygget Tornskade	(5/5)
Stor Tornskade	(6/6)
Skovskade	(12/25)
Husskade	(25/156)
Nøddekrige	(1/1)
Allike	(12/713)
Råge	(17/1077)
Sortkrage	(2/4)
Gråkrage	(121/7449)
Ravn	(8/13)
Stær	(114/66472)
Gråspurv	(1/2)
Skovspurv	(3/48)
Bogfinke	(13/334)
Kvækerfinke	(4/44)
Grønirisk	(7/153)
Stillits	(24/206)
Grønsiken	(1/12)
Tornirisk	(25/486)
Bjergirisk	(16/538)
Hvidsiken	(2/5)
Lille Korsnæb	(1/8)
Dompap	(10/31)
Kernebider	(2/3)
Lapværling	(1/1)
Snepurv	(5/145)
Gulspurv	(40/595)
Rørspurv	(90/1158)
Bomlærke	(35/591)

Herunder ses en oversigt over de 4 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Sønder Lem Vig**, pr. 14 december 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Hare	(2/5)
------	-------

Ræv	(7/7)
-----	-------

Odder	(2/2)
-------	-------

Rådyr	(14/72)
-------	---------

Plantelivet i Sønder Lem Vig

TBU 9/23-1: Sønderlem Vig

Både amtsgrænsen mellem Viborg amt og Ringkøbing amt og distriktsgrænsen mellem TBU

distrikt 9 og TBU distrikt 15 forløber gennem Sønderlem Vig.

Nord for den 320 ha. store Sønderlem Vig ligger strandenge, strandvolde, ferske enge og

rørskov, der omfatter ca. 150 ha. Selve vigen er ved en dæmning adskilt fra Limfjorden. Et pumpværk sikrer konstant vandstand i vigen.

Vegetationstyper: Strandeng, overdrev, eng, rørskov

Lokalitetskode: + K-E-V III r

Kilder: se Wind 1991.